

ไม้วงศ์ยางกับเห็ดระโงก

ปัจจัยเรื่องปริมาณความชื้น ปริมาณแสง และความหนาแน่นของชั้นอิวมัส ในพื้นที่ที่ทดลองของโครงการฯ ซึ่งผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลพบว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการเกิดเห็ดระโงกนอกฤดูในไม้วงศ์ยาง การเกิดของดอกเห็ดในฤดูแล้งเกิดบริเวณราก ซึ่งสามารถหั่นทำอาหารได้ดี ขนาดของดอกเห็ดมีขนาดค่อนข้างโตกว่าเห็ดที่เกิดในช่วงฤดูฝน โครงการฯ ยังได้ร่วมกับ อาจารย์ ดร.เชิดชัย โพธิ์ศรี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ผู้เชี่ยวชาญด้านราไมคอร์ไรซา ดำรงและเก็บตัวอย่างเพื่อไปคัดแยกเชื้อราไมคอร์ไรซาที่อยู่

โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ กรมป่าไม้ เป็นโครงการในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับเรื่องการทำกินในพื้นที่ป่าไม้ของราษฎรว่า “ให้กรมป่าไม้พิจารณาจัดหาพื้นที่ที่ทดลองทำโครงการ โดยส่งเสริมอาชีพเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้โดยไม่ทำลายป่า” โครงการฯ จึงนำแนวพระราชดำริ มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยได้จัดทำแปลงสาธิตแนวพระราชดำริ ด้วยการ

ใช้ระบบวนเกษตรมาเป็นต้นแบบในการส่งเสริมอาชีพให้มีการปลูกไม้วงศ์ยาง (Dipterocarpaceae) ได้แก่ ยางนา ตะเคียนทอง กระบาก และศึกษาวิจัยการเพาะเห็ดป่ากินได้กับไม้วงศ์ยางควบคู่กันไป

ในปี พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมานี้ พื้นที่แปลงตัวอย่างปลูกไม้ยางนา อายุ 5 ปี ขนาดพื้นที่ 800 ตารางเมตร โครงการเก็บเห็ดป่าได้ประมาณ 130 กิโลกรัม เห็ดป่าเหล่านี้เป็นแหล่งอาหารให้กับชุมชน และสร้างรายได้ให้เกษตรกรที่ปลูกไม้วงศ์ยางในรูปแบบวนเกษตรได้

โครงการฯ ได้มีการศึกษาวิจัยต่อยอดการเกิดเห็ดระโงกในไม้วงศ์ยางในช่วงฤดูแล้ง (พฤศจิกายน-เมษายน) โดยได้ทดลองควบคุม

ในเซลล์รากของต้นกล้าไม้วงศ์ยาง และจากดอกเห็ดด้วย

เห็ดระโงกจัดเป็นราไมคอร์ไรซา (mycorrhizas) ที่มีความสัมพันธ์กับไม้วงศ์ยางในลักษณะการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน เอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกันกับเซลล์ของรากพืช โดยที่ต่างฝ่ายก็ได้รับประโยชน์ (mutualistic symbiosis) ว่าจะช่วยดูดน้ำและธาตุอาหารจากดิน โดยเฉพาะฟอสฟอรัส (P) ให้แก่พืช ส่วนรากก็ได้สารอาหารจากพืชที่ขับออกมาทางรากสำหรับใช้ในการเจริญเติบโต เช่น น้ำตาล โปรตีนและวิตามินต่าง ๆ นอกจากนี้ราไมคอร์ไรซายังช่วยป้องกันรากพืชจากการเข้าทำลายของเชื้อก่อโรคพืช ต้นกล้าที่มีราไมคอร์ไรซาจึงมีการอยู่

รอดมากกว่าพืชที่ไม่มีราไมคอร์ไรซา เพราะสามารถทนแล้งและธาตุอาหารต่ำได้ดีกว่าต้นกล้าที่ไม่มีราไมคอร์ไรซา เมื่อความชื้นและปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เหมาะสมราไมคอร์ไรซา

จะเจริญและพัฒนาเป็นดอกเห็ดให้เห็นได้

เห็ดระโงกเป็นเห็ดที่นิยมรับประทานกันอย่างแพร่หลายในแถบเอเชีย เช่น ในประเทศไทยมีเห็ดระโงกวางขายในตลาดท้องถิ่น เป็นที่นิยมบริโภคเช่นกัน ราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 200 บาท ชาวอีสานถือว่าเห็ดระโงกเป็นราชาเห็ดอีสาน เห็ดระโงกเริ่มออกเมื่อต้นฤดูฝน ราวเดือนกรกฎาคมเรื่อยไปจนถึงต้นฤดูฝน เห็ดระโงกจึงเป็นทั้งเห็ดป่าไมคอร์ไรซา และแหล่งอาหารธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจชุมชน

สำหรับการใส่หัวเชื้อราเห็ดระโงก ทางโครงการฯ ได้มีการใส่หัวเชื้อให้กับกล้าไม้ตั้งแต่กล้าอยู่ในถุงเพาะชำโดยการรดบริเวณโคนต้น และเมื่อนำรากของต้นไม้มาตรวจจะพบลักษณะปลายรากหาอาหารของต้นไม้วงศ์ยางมีลักษณะบวมพอง แตกกิ่งก้านมากมาย และพบเส้นใยรากคลุมอยู่ชัดเจน ทำให้สันนิษฐานได้ว่าเห็ดระโงกมีความสัมพันธ์กับไม้วงศ์ยางแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งแตกต่างจากเห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดขอนขาว ที่เป็นราย่อยสลาย เห็ดพวกนี้จะย่อยเซลลูโลสเพื่อใช้เป็นแหล่งอาหาร

โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยกรมป่าไม้ จึงได้มีการส่งเสริมให้มีการปลูกไม้วงศ์ยางในพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่เสื่อมโทรม เพื่อเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติให้กับชุมชน สร้างรายได้ รวมถึงการน้อมนำแนวพระราชดำริมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับวิถีประจำวันแบบพออยู่พอกิน พึ่งพาตนเองได้.